

šaltiniuose. Urvas yra vienas seniausių objektų Vidžemėje ir Latvijoje, pirmieji užrašai ant jo sienų žinomi iš XV–XVI a.

Toliau kelias vedė į *Zilaiskalns* („Mėlyną kalną“) – kaip manoma, tai centrinė šventvietė Vidžemėje. Rašytiniuose šaltiniuose Zilaiskalns minimas nuo 1636 m. kaip Šabo vieta. Šis kalnas taip pat dažnai minimas tautosakoje ir net grožinėje literatūroje. Ant kalno mes pamatėme dubenuotąjį akmenį (su užrašu *Upurakmens* šalia jo) ir porą rusenančių laužaviečių kitoje kalvos pusėje. Šalia jų, prie malkų krūvos, sėdėjo barzdotas vyras. Turbūt vietinis krivis.

EUROPOS ARCHEOLOGŲ ASOCIACIJOS 15-OJI METINĖ KONFERENCIJA

2009 metais Italijoje, Pietinių Alpių kurorte Riva del Garda, vyko 15-oji kasmetė Europos archeologų asociacijos (European Association of Archaeologists, toliau EAA) konferencija. Kaip jau tapo įprasta, akademinė konferencijos daliai buvo skirtos trys dienos, dar porą dienų paliekant išvykoms, ekskursijoms. Šios organizacijos konferencijoje teko dalyvauti jau 5-tą kartą. Bet, atrodo, tarp Lietuvos archeologų ši organizacija nėra populiarė, jos renginiuose dalyvauja vos vienas kitas. Žinoma, konferencijų vyksta labai daug, įvairių, skirtų įvairiausioms progoms ir įvairiose šalyse. Vis dėlto norėčiau trumpai apžvelgti ryškėjančias archeologijos akademinio diskurso tendencijas, taip pat paagituoti kolegas kiek aktyviau įsitraukti į šią veiklą.

EAA istorija atspindi XX a. pabaigoje Europoje išryškėjusias tendencijas. Asociacija buvo įkurta dar 1991 metais, siekiant kelių tikslų. Be archeologinių tyrimų ir skatinimo keistis duomenimis, kaip labai svarbūs nurodomi Europos archeologijos paveldo sklaida ir interpretavimas,

Paskutinis mūsų aplankytas objektas buvo seniausias Latvijos mylių akmuo Bestose (*Bestes, Kocēni* – 14 km nuo Rygos) su užrašyta 1686 m. data. Šis akmuo ilgą laiką buvo laikomas antkapiu dviems broliams, įrengtu 1686 m. gegužės 14 dieną. Tai pavyzdys, kaip bėgant laikui kinta ne tik erdvės suvokimas, bet ir tautinė savimonė.

Kelionės diena baigėsi. Išsiskirdami Siguldoje, kupini naujų idėjų, išpūdžių ir pažinčių, mes grįžome prie savo kasdienybės ir darbų. Esu įsitikinęs, kad Latvijoje vykusios „Natural Holy Places“ konferencijos idėjos ir išpūdžiai gyvuos mūmyste dar labai ilgai.

Roman SHIROUHOV

etinių ir mokslo standartų taikymas, tarpusavio bendradarbiavimas. Atrodo, siekta užmegzti glaudesnius kontaktus tarp „vakarinės ir rytinės“ Europos dalių. Tačiau kelerius metus EAA konkretesne veikla neužsiėmė. Tik 1995 metais pradėjus organizuoti metines konferencijas, atsirado realus pagrindas bendradarbiavimui ir idėjų keitimuisi. Narių skaičius ūgtelėjo, aktyviau į veiklą įsitraukė Latvijos bei Estijos archeologai, tam pasitarnavo ir 1996 metų konferencijos vieta Rygoje (čia buvo perskaityta per 250 pranešimų). Vėliau konferencijų dalyvių skaičius dar išaugo. Dabartinė penkiolikos metų veiklos patirtis leidžia spręsti apie jau susiformavusią tradiciją.

EAA organizuojamose konferencijose išlaikomas dalykiškumo ir masiškumo balansas. Paprastai per tris dienas perskaitoma apie 370–400 pranešimų beveik 50-tyje skirtingų sekcijų. Tai suteikia galimybę klausytojui pasirinkti dominančią tematiką ir aplankyti kelias sekcijas. Konferencijose nusistovėjusi nors ir kiek nemandagi, bet akademinis požiūris visiškai pateisinama tendencija – nėra privaloma išklausyti visų sekcijoje skaitomų pranešimų iki pertraukos (paprastai jie turiniu ir aktualumu gerokai skiriasi tarpusavyje); tiesiog norėdamas klausytojas gali keisti auditoriją

ir rinktis kitos tematikos pranešimus. Konferencijos puikiai organizuotos, dalyviams iš Vidurio ir Rytų Europos kraštų dažnai yra galimybė (bent būdavo iki šiol) gauti dalinę paramą kelionei.

Nagrinėjamų temų ratas labai platus, tačiau paprastai apima kelias pagrindines temines grupes (blokus). Pastaruoju metu matyti, kad EAA konferencijose dalyvauja nemažai jaunų mokslininkų, jie stengiasi ir pratęsti anksčiau gvildintas temas, ir atranda naujų, iki tol visai neliestų. Patrauklus skaidymas į skirtingas temines grupes. Paprastai didelio susidomėjimo sulaukia rečiau nagrinėjamos, tarpdiscipliniškumu išsiskiriančios temos. Lietuvoje iki šiol joms skiriama labai mažai dėmesio.

2009 metų konferencijoje pranešimai buvo suskirstyti net į septynias grupes pagal skirtingas temines kryptis.

Didelė grupė pranešimų susieta su archeologinės interpretacijos tema. Čia vyko net 11 sekcijų, o klausimų ratas – nuo akustinės aplinkos rekonstrukcijos (*Archaeologies and Soundscapes*) iki laiko dvasios paieškų (*Zeitgeist*). Ši sekcija skirta kultūrinei, etninei bei politinei aplinkai ir jos įtakai materialinės kultūros reiškinių sklaidai analizuoti. Ideologiniuose pokyčiuose įkūnyta „laiko dvasia“ lėmė gyventojų grupių, kultūros reiškinių bei idėjų sklaidą. Sekcijoje „Apie ūkį“ tarpdisciplininę įvairių mokslų jungtį išryškino požiūris į ūkį ne kaip paprastą pastatų formuojamą ūkinį vienetą, bet kaip tam tikrą išankstiniu užmanymu modeliuojamą socialinę areną.

Galima pažymėti, kad Europos archeologinio paveldo tradicija apima ir XX a., šio amžiaus žmonių patirtys materializavosi įvairiausiuose objektuose (sekcija „Karo belaisvių archeologija“ ar pranešimas „Skausmo paveldas“).

Lietuvoje, matyt, dar ne vienam profesionalui keltų nuostabą tokie terminai: garsovaizdis (*Soundscape*) ar kraštovaizdžio choreografija (*Landscape choreography*). Tai nėra gražiai skambantys tušti terminai, kaip kam nors gali pasirodyti. Tiesiog jais išreiškiamas naujas požiūris, kurį

taikant kai kuriuos įprastus mums reiškinius galima vertinti visai kitaip. Tarkime, 1009 metais Prūsijos ir Lietuvos paribyje žuvo ne vien Šv. Brunonas, – įkūnijęs šį drastišką scenarijų Šv. Brunonas tarsi prijungė šią žemę prie krikščioniškojo pasaulio.

Tema „Archeologija šiandien“ (*Archaeology today*) aptaria šios profesijos santykį su projektuotojais ir vykdytojais, kalba apie tarptautinį bendradarbiavimą, kelia archeologijos viešumo ir visuomenės domėjimosi klausimus.

Septynios sekcijos buvo skirtos paveldo tematikai (*Heritage*), dauguma jų gilinasi į archeologinių vertybių viešinimo, panaudojimo edukaciniams tikslams problemas. Vilniaus pilių kultūrinio rezervato atstovė A.Kasperavičienė savo pranešimu sėkmingai įsiterpė į šį diskursą.

Platų spektrą (10 sekcijų) apėmė tapatumo, sąveikos ir kultūros pokyčių tematikai skirta dalis. Apie gana nemažą susidomėjimą liudija ir didelis (apie 85) šioje grupėje skaitytų pranešimų skaičius. Vis dėlto sekcijų turinys atskleidė jau apibrėžtų tapatumų studijas, bet ne naujų reiškinių paieškas. Pastebimai daugiau dėmesio sulaukė sekcija, kurioje buvo aptariami paleogenetinių tyrimų rezultatai, sprendžiant neandertaliečio ir šiuolaikinio žmogaus vienalaikiškumo klausimą.

Atskira konferencijos dalis skirta ritualo ir simbolikos aptarimui (*Ritual and Symbolism*). Nors čia sekcijų nebuvo daug (6), tačiau susidomėjimas buvo didelis ir perskaityta net 80 pranešimų. Tema „Ritualinis gyvulių žudymas ir laidojimas Europoje“ suteikė puikią galimybę pristatyti naujausią baltų tyrimų medžiagą ir pateikti tam tikras interpretacijas. Taip pat verta paminėti įdomesnes šio bloko sekcijas, nagrinėjančias archeologinį šokio traktavimą (*Archaeological approaches to dance performance*), ritualo atpažinimą iš vaizdinio perteikimo (*Decoding rituals from visual representations*), įkūnytą materialumą (*Embodied materiality: corporeal hybridism and body substitutions*).

Dar viena pranešimų grupė skirta mokslo ir archeologijos sąveikai. Ji buvo mažiausia (apie 40 pranešimų), tačiau joje aptartas daugiaplanis ar-

cheologijos santykis su skirtingomis mokslų šakomis – izotopų tyrimai, DNR analizės, GIS technologijos, nuosėdų bei vulkanologiniai tyrimai, taikyti priešistorinių duomenų vertinimui.

Reikėtų pažymėti, kad nors visi konferencijos pranešimai buvo suskirstyti į atskiras ir gana aiškiai apibrėžtas temines grupes, nemažos jų dalies tema būdavo platesnė. Tad sekcijų temos tik iš dalies atskleidžia nagrinėjamą tematiką – paprastai įvairiose sekcijose buvo galima rasti patraukliu tarpdiscipliniškumu išsiskiriančių pranešimų.

Manau, kad EAA organizuojamos konferencijos yra gana nebloga mokykla, nes čia dažnai liečiamos tokios temos, kurios Lietuvos archeologinėje tradicijoje nutylimos, dalyviai turi galimybę pažinti kitų šalių archeologijos mokslo kryptis ir tendencijas.

2010 metų konferencija vyks Hagoje. Aš noriu paraginti kolegas drąsiau atverti baltiškiosios kultūros radinius tarptautinei auditorijai.

Mindaugas BERTAŠIUS

Tarptautinis seminaras „**PRIE BALŲ KULTŪROS IŠTAKŲ**“

Kiekvienoje mokslo srityje yra mokslininkų, kurių tyrimai, atradimai ir iškeltos hipotezės turi nemažą įtaką tolesnei to mokslo raidai. Archeologijos srityje vienas tokių yra habil. dr. Algirdas Girininkas, mokslininkas, didžiąją savo gyvenimo dalį paskyręs akmens amžiaus tyrimams. Jo tyrinėtų objektų svarba, tarpdisciplininė medžiagos analizė ir hipotezių novatoriškumas lėmė naują požiūrį akmens amžiaus, o kartu ir baltų genėzės tyrimuose.

Algirdo Girininko veikla neapsiribojo vien akmens amžiaus problematikos tyrimais. Jis daug nuveikė muziejininkystės, paminklo saugos, archeologijos mokslo populiarinimo srityse. Svarbu ir tai, kad savo užsidegimu ir pavyzdžiu jis užkrėtė daugelį žmonių ir paskatino juos domėtis prostore – tiek profesionaliai, tiek mėgėjiškai.

Būtent platų veiklos spektrą atspindėjo margo kolegų ir bendraminčių būrys, 2009 m. rugsėjo 23 d. susirinkęs į Klaipėdos universiteto organizuotą tarptautinį seminarą „Prie baltų kultūros ištakų“ (*At the Origins of Baltic Culture*), skirtą habil. dr. Algirdo Girininko šešiasdešimties

metų jubiliejui paminėti. Seminare dalyvavo 12 pranešėjų iš Lietuvos, Latvijos ir Švedijos. Dalis pranešimų buvo apie patį Algirdą Girininką, jo mokslinę veiklą ir tiesioginį ar netiesioginį indėlį į Lietuvos archeologiją, likusieji skirti įvairioms proistorės temoms.

Renginys prasidėjo gana neįprastai. Audronei Bliujienei atidarius seminarą, o Klaipėdos universiteto rektoriui Vladui Žulkui tarus sveikinimo žodį, buvo pristatytas Olijardo Lukoševičiaus ir Algio Kuzmicko filmas panašiu kaip ir seminaras pavadinimu „Baltų kultūros ištakų paieška“. Jo tikslas, vieno filmo kūrėjų žodžiais, – atkreipti dėmesį nuo objekto į subjektą, įdėmiau pažvelgti į patį žmogų. Filme parodyta viena archeologinių žvalgymų Kaišiadorių rajone diena bei kolegų komentarai, kurie atskleidė tiek retai kada pastebimas, o gal ir daug kam nežinomas Algirdo Girininko charakterio savybes, tiek didžiulę jo patirtį bei nuopelnus archeologinių paminklų paieškų srityje.

Tomo Ostrausko pranešimas buvo skirtas jubiliejaus indėliui buriant ir ugdant akmens amžiaus specialistus ir vadinamajai „Kretuono mokyklai“ aptarti. Pasak pranešėjo, Algirdas Girininkas ir Kretuonas buvo ir yra neatsiejami. Jau lauko ekspedicijose atsiskleidė Algirdo Girininko kaip mokytojo savybės, daugelį paskatinusios akmens